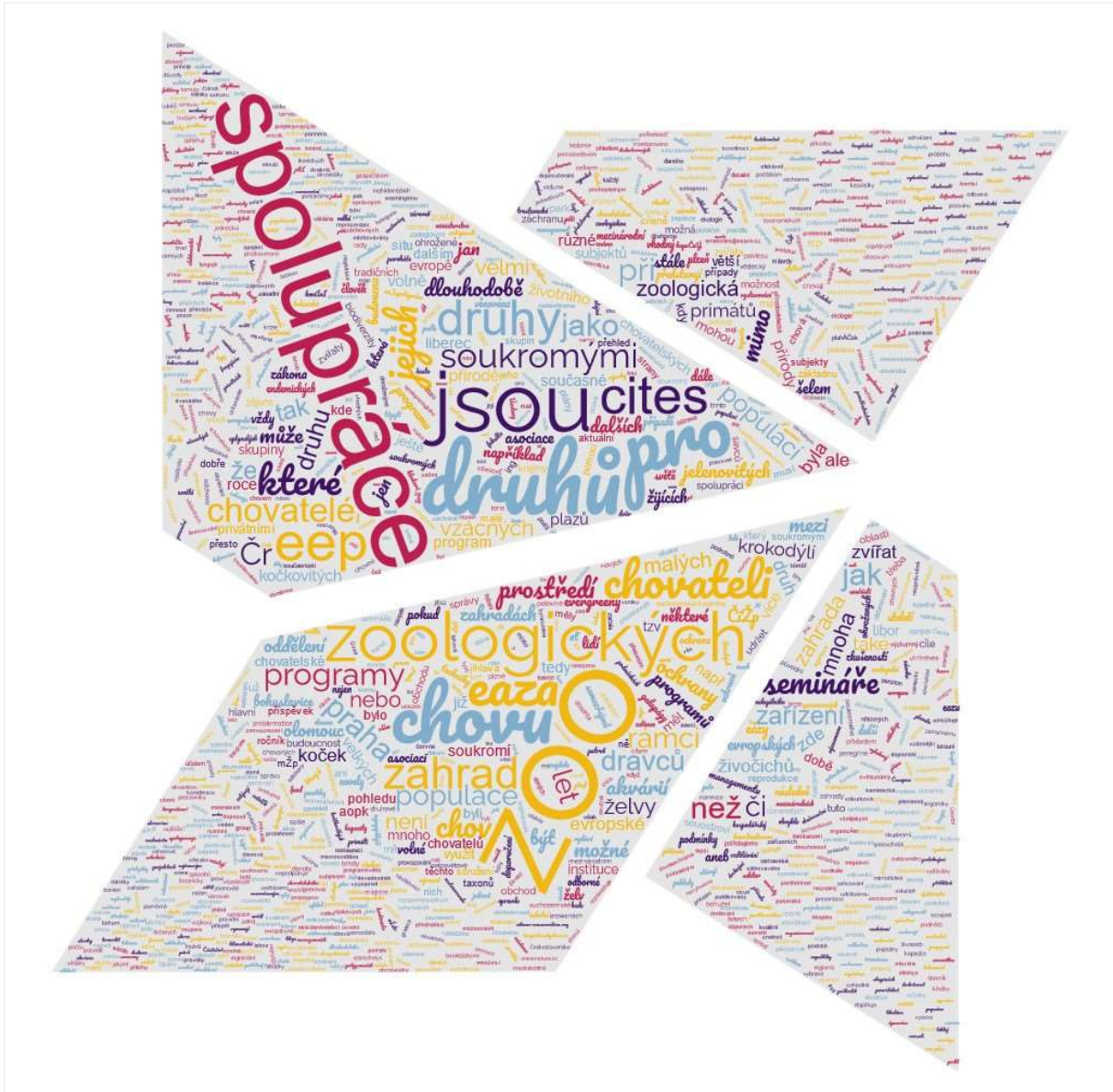

CITESOVÉ EVERGREENY

Spolupráce zoo se soukromými chovateli

SBORNÍK ZE 13. ROČNÍKU SEMINÁŘE K PROBLEMATICE CITES

Bohuslavice, 19. a 20. června 2024

ORGANIZÁTOR SEMINÁŘE:

AOPK ČR, Oddělení speciálních agend druhové ochrany

MÍSTO KONÁNÍ:

Penzion Hospodářský dvůr Bohuslavice, Bohuslavice 10, 588 56 Telč

DATUM KONÁNÍ:

19. a 20. června 2024

Seminář „CITESové evergreeny“ je organizován Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR (vědecký orgán CITES) za účelem propagace nových témat v oblasti Úmluvy o mezinárodním obchodu s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (CITES) v rámci širší odborné veřejnosti. Zároveň jsou hledána řešení u dlouhodobě diskutovaných problematik, které se již pomalu stávají evergreeny.

POŘADATELÉ:

Silvie Ucová

Barbora Kaminiecká

Jakub Makal

a členové Odborné skupiny pro CITES při AOPK ČR

FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ:

Ministerstvo životního prostředí

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

Spolupráce zoo se soukromými chovateli

pořádá:	Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, vědecký orgán CITES
datum:	19.6. – 20.6. 2024
místo konání:	penzion Hospodářský dvůr, Bohuslavice u Telče, hospodarskydvur.cz
začátek semináře:	19.6. ve 12:00
konec semináře:	20.6. ve 13:00

19.6. středa

PROGRAM

- 12:00 – 13:30 *registrace (v Ptačím domě), ubytování, možnost oběda (v restauraci)*
- 13:30 – 14:00 **zahájení, úvodní slovo k tématu semináře**
- 14:00 – 14:20 **Novela zákona o zoo, Jiří Mach (MŽP)**
Hlavní teze a cíle Ministerstva životního prostředí při přípravě návrhu novely zákona č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad - východiska daná směrnicí Rady a aktuální situací v oblasti chovu a vystavování volně žijících druhů živočichů veřejnosti.
- 14:20 – 14:50 **Spolupráce ZOO se soukromými chovateli z pohledu ČIŽP, Lukáš Antolík (ČIŽP)**
- kazuistiky z praxe kontrolního orgánu CITES
- 14:50 – 15:30 **Ve jménu druhu - EEP programy EAZy, Jan Pluháček (ZOO Olomouc)**
EEP (Evropské ex-situ programy) programy Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA) představují nejvyspělejší celosvětovou správu populací vzácných druhů. Příspěvek nastíní strukturu a funkci EEP programů a možnosti jak se do nich zapojit i pro instituce a osoby mimo EAZu.
- 15:30 – 16:00 *přestávka na občerstvení*
- 16:00 – 16:30 **Spolupráce od A po Z - o arowanách, zebrách a vším mezi tím, Markéta Rejlková (ZOO Ostrava)**
Pro akvaristy je dohled státní správy (třeba prostřednictvím CITES) a spolupráce se zoologickými zahradami něčím stále relativně novým. Zatímco se úředníci potýkají s určováním korálů, zájmoví chovatelé se odvolávají na "selský rozum".
- 16:30 – 16:45 **Stačí zoo na záchranu plazů?, Tomáš Jirásek (ZOO Plzeň)**
Je možné vybudovat efektivní chovné programy na záchranu plazů jen v prostředí zoologických zahrad?
- 16:45 – 17:45 **Ohrožené želvy - spolupráce různorodých chovatelských zařízení napříč Evropou, Libor Kopečný (Krokodýlí ZOO Praha)**
Suchozemské želvy obývají naši planetu desítky milionů let. Za jejich trvalým úbytkem stojí člověk, ale přesto má možnost pomoci...

- 17:45 – 18:15 **Techniky chovu dravců, Jan Hanel (ZOO Liberec)**
Moderní techniky odchovu vzácných druhů dravců a jak probíhal jejich vývoj. Podíl soukromého sektoru – zejména sokolníků.
- 18:15 – 19:00 **Manažerem vlastní populace aneb zázraky na počkání, Petr Suvorov (ZOO Brno)**
- zamyšlení nad možnostmi koordinace populací v zoo – zaměřeno na ptáky
- 19:00 *večeře formou rautu (v restauraci)*
- 20:00 – 21:00 **Galapágy, aneb není všechno zlato, co se třpytí, Libor Kopečný (Krokodýlí ZOO Praha)**
Bájně, vzdálené souostroví, domov mnoha unikátních endemických druhů. Místo, kde lidé bezuzdně plundrovali přírodu, využívané jako trestanecká kolonie a nakonec světoznámý národní park. Přestože člověk mnoha místním druhům dopomohl k téměř zázračnému znovuzrození, zdaleka není vyhráno a dějí se zde věci, jež v populárních televizních dokumentech nebývají zmiňovány.

20.6. čtvrtek

PROGRAM

- 09:00 – 9:45 **Budoucnost chovu malých savců ve světle možné spolupráce "tradičních" zoologických zahrad a dalších subjektů, Richard Viduna (ZOO Jihlava)**
Jak to dopadne s všelijakými myšáky, křečky, morčaty, ježky a kuskusy a podobnými obvykle přehlíženými drobnými savčími taxony v kolekcích „tradičních“ zoologických zahrad. Postaráme se o ně sami? Dokážeme to? A máme o ně vůbec zájem?
- 09:45 – 10:30 **30 let zkušeností spolupráce s nejen privátními chovateli v ČR a SR na chovu primátů, Jitka Vokurková (ZOO Olomouc), Lenka Václavová (ZOO Plzeň)**
Přehled pozitivních a negativních zkušeností ohledně spolupráce s privátními chovateli, případně menšími zookoutky a dalšími nonEAZA institucemi na chovu primátů. Spolupráce se za poslední období hodně změnila ať už díky legislativě EAZA, tak i dalším úpravám zákonů a nařízení. Přehled toho, co nám legislativa umožňuje, co zcela zakazuje a na co si dát opravdu pozor.
- 10:30 – 11:00 *přestávka na občerstvení*
- 11:00 – 11:30 **Chovatelé kočkovitých šelem a jejich spolupráce, Dorota Gremlicová (ZOO Liberec)**
- o současné situaci v chovu kočkovitých šelem v zoologických zahradách, které jsou členy Evropské asociace zoo a akvárií (EAZA), možnostech spolupráce s chovateli mimo asociaci a jejích úskalích
- 11:30 – 12:00 **Různé pohledy na stejné paroháče - (ne)spolupráce při chovu vzácných jelenovitých, Jan Pluháček (ZOO Olomouc)**
Soukromý sektor v chovu jelenovitých představuje velmi významnou chovatelskou základnu. Tu by bylo možné využít i pro chov vzácných druhů spravovaných EEP programy. To se bohužel zatím nedaří a ani výhled do budoucnosti mnoho optimismu nedává.
- 12:00 – 13:00 *diskuze, ukončení semináře*

ÚVOD

Téma pro letošní seminář se začalo nabízet v souvislosti s diskuzí regulace zájmového chovu prostřednictvím tzv. pozitivního seznamu. Jde o aktivitu nevládních organizací, které s myšlenkou taxativně vymezit druhy v zájmovém chovu oslovují instituce EU. Vědecký orgán CITES (AOPK ČR) vnímá omezení chovatelství tímto způsobem jako extrémní opatření, které ve svém důsledku povede k ohrožení celé řady druhů na přežití, ke zvýšení rizika rozvoje černého trhu, ke snížení welfare chovaných jedinců a ke ztrátě chovatelských znalostí, zkušeností a dovedností.

Domníváme se, že dobře vedený zájmový chov splňující zákonné podmínky může mít v ochraně ohrožených druhů své místo. Zejména, pokud chovatelé spolupracují s renomovanými zoologickými zahradami a společně usilují o co nejlepší management chovu populace *ex situ*. Na druhou stranu, taková spolupráce určitě není bez rizika, ať už z pohledu CITES, welfare nebo výchovy a osvěty veřejnosti.

Požádali jsme proto zástupce zoologických zahrad o příspěvky s příklady dobré spolupráce, ale také o uvedení situací, které mohou být rizikové. Program semináře a abstrakty příspěvků, které na semináři zazněly, najdete ve sborníku. Pro pracovníky státní správy bylo velmi přínosné získat větší vhled do této praxe. Vybrané chráněné druhy jsou zahrnuty také v programech EEP (EAZA ex-situ programy) a jsou podle daných pravidel řízeny. V problematice spolupráce zoo se soukromými chovateli je také přístup EAZy (Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií) významným faktorem.

Vzhledem k tématu byl vymezen dostatečný prostor pro diskuzi, který byl účastníky náležitě využit. Semináře se zúčastnilo celkem 49 posluchačů z řad státní správy v oblasti CITES (AOPK ČR, ČIŽP, MŽP), zoologů ze zoologických zahrad, vědeckých pracovníků univerzit a dalších odborníků.

Abstrakty jsou uvedeny v takovém pořadí, v jakém zazněly prezentace na semináři (dle programu).

Novela zákona o zoo

JIŘÍ MACH

Oddělení mezinárodních úmluv, MŽP

Příspěvek stručně uvedl hlavní myšlenky a cíle Ministerstva životního prostředí při přípravě návrhu novely zákona č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a zmínil východiska daná směrnicí Rady 1999/22/ES o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách. Účastníci byli seznámeni s aktuálním stavem projednávání novely zákona.

Spolupráce ZOO se soukromými chovateli z pohledu ČIŽP

LUKÁŠ ANTOLÍK

Oddělení mezinárodní ochrany biodiverzity a CITES, ČIŽP

Identifikace rizikových faktorů by měla být podstatným prvkem při volbě vhodného chovatelského partnera a její důsledné provedení může omezit případy, kdy navázání chovatelské spolupráce mezi zoologickou zahradou a soukromým subjektem nejen nepodporuje zájem na ochraně ohrožených druhů, ale může vést až k jeho ohrožení ze strany spolupracujícího soukromého subjektu. Česká inspekce životního prostředí pojmenovala ve svém příspěvku převládající příznaky, které spojují pachatele nelegálního nakládání s ohroženými druhy živočichů, jakými jsou větší rozsah obchodních aktivit se zvířaty, jejich neoprávněné zjištění, vystavování, recidiva deliktního jednání a namnoze nedobré životní podmínky zvířat. Na několika konkrétních případech z kontrolní praxe inspekce rizikové faktory popsala a skrze hlubší vhled do problematiky nelegálního obchodu s ohroženými druhy se pokusila pracovníky zoologických zahrad vybídnout k obezřetnosti při navazování chovatelské spolupráce se soukromými subjekty.

Ve jménu druhu – EEP programy EAZY

JAN PLUHÁČEK

Zoologická zahrada Olomouc

Katedra biologie a ekologie, Přírodovědecká fakulta, Ostravská univerzita
Oddělení etologie, Výzkumný ústav živočišné výroby, Praha – Uhřetěves

EEP (EAZA ex-situ programy) programy Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA) představují nejvyspělejší celosvětovou správu populací vzácných druhů. V rámci EAZY jsou vydávány Oblastní plány sbírky (RCP – Regional Collection Plan), kde je definováno, jak bude zacházeno v členských zoo s jednotlivými druhy. Na vzniku RCP se přímo podílí i specialisté z Mezinárodní unie pro ochranu přírody (IUCN – International Union for Conservation of Nature), takže

ono zacházení s jednotlivými druhy chovanými v evropských zoo zohledňuje situaci daných druhů ve volné přírodě. Nejvyšší kategorií v rámci správy druhů je právě EEP, tedy řízený chov. Chov řídí koordinátor, který vydává závazná doporučení k přesunům a k rozmnožování. Ta musí vždy potvrdit Druhová komise. Programů EEP se mohou účastnit i instituce mimo EAZu. Příspěvek shrnul základní pravidla, která tuto spolupráci vymezují i důvody těchto pravidel.

Spolupráce od A po Z - o arowanách, zebrách a vším mezi tím

MARKÉTA REJLKOVÁ

Zoologická zahrada a botanický park Ostrava

Z historie akvaristiky známe případy, kdy byl v přírodě vyhubený druh zachráněn v chovech a následně navrácen na původní lokalitu. Známe však také případy, kdy se to nepovedlo, protože příliš malý počet chovatelů nebyl schopný ryby udržet. Kriticky ohrožených nebo již v přírodě vyhynulých druhů sladkovodních ryb jsou stovky. Na to zoologické zahrady ani při nejlepší koordinaci nestačí. Soukromí chovatelé představují ohromnou kapacitu, kterou je možné pro záchranné chovy využít a aktivně s nimi pracovat. Mají vyšší odborné znalosti než průměrní chovatelé v zoo, jsou ochotní je sdílet a sami se organizují do záchranných projektů. Již existuje mnoho úspěšných příkladů spolupráce evropských zoo se soukromými chovateli. Pokud chceme naplnit princip One-Plan Approach, kdy pracujeme se všemi populacemi druhu, nelze zájmové chovatele ignorovat nebo zařazovat do pomyslné druhé kategorie. Ovšem ne každý majitel akvária je seriózním akvaristou a potenciálním partnerem.

Stačí zoo na záchranu plazů?

TOMÁŠ JIRÁSEK

Zoologická a botanická zahrada města Plzně

Pokud opravdu chceme efektivně a dlouhodobě chránit některé vybrané druhy mimo jejich přirozené prostředí, nepůjde to bez možnosti využít veškeré dostupné chovatelské kapacity. V roce 2000 dosáhla populace lidí přibližně 6,15 miliardy (41 lidí na km²). V polovině roku 2024 dosáhla populace 8,12 miliardy (55 lidí na km²). Uvádí se, že v roce 2024 je v Evropě více než 1000 zoo zařízení. Ne všechna zařízení se však zabývají chovem plazů. Pro geneticky dlouhodobě udržitelnou populaci potřebujeme velké množství vhodných jedinců a chovatelských prostor (např. terárií). Z pohledu genetiky pro 100 let efektivního chovu druhů, se schopností reprodukce od dvou do pěti let, potřebujeme minimálně 1 585 jedinců. Při chovu po 20 ks je tedy třeba minimálně 80 ks terárií. U většiny druhů tedy kapacity v zoo zařízeních nemohou z dlouhodobého pohledu stačit. Vhodně organizovaná spolupráce se soukromými chovateli může zásadním

způsobem pomoci (např. citizen-conservation.org). To i za cenu, že někteří chovatelé selžou (ať zoo nebo soukromí chovatelé). V případě, že možnost spolupráce zavrhneme, nevyhneme se nutnosti snižování počtu již chovaných druhů plazů v zoo zařízení.

Ohrožené želvy - spolupráce různorodých chovatelských zařízení napříč Evropou

LIBOR KOPEČNÝ

Krokodýlí Zoo Praha

Suchozemské želvy nemají lehký život. Ze stávajících 47 druhů čelí celých 45 soustavnému poklesu volně žijících populací. Příčinou je lov na maso, ztráta životního prostředí, klimatické změny a v případě některých druhů i pytláctví a pašeráctví. Lidé samozřejmě mohou pomoci, v řadě zemí se rozvíjejí ochránářské aktivity, ne všude ale přinášejí kýžené výsledky. Příkladem mohou být želvy angonoky *Astrochelys yniphora* ze severozápadního Madagaskaru. I když jsou v místním záchranném centru odchovávány a roky byly vráceny do volné přírody, musela být tato aktivita před několika lety zastavena. Ukázalo se, že aktivitám pytláků bohužel v praxi není možné úspěšně čelit a vypuštěné želvy končily na mezinárodním černém trhu, především v Asii.

Krokodýlí Zoo Praha pečuje patrně o největší druhovou kolekci suchozemských želv na světě. Více než 30 druhů nikde jinde návštěvníci neuvidí. Některé druhy chová jako jediná zoo v Evropě. Dlouhodobě se podílí i na ochránářských projektech, např. vzácné a doposud velmi málo prozkoumané želvičky Boulengerovy *Chersobius boulengeri*. Chová a rozmnožuje také želvy barské *Geochelone platynota*, které jsou ve volné přírodě fakticky vyhubené. Odchovaná mláďata jsou, a i nadále budou, bezplatně předávána v rámci záchranného programu i dalším evropským zoo, kde je zatím tento druh zastoupen jen v minimálních počtech a nerozmnožuje se. Cílem je založení silné a životaschopné evropské populace.

Chystají se i další projekty, týkající se například želv libyjských *Testudo graeca cyrenaica*. Libye je rozvráceným státem, budoucnost těchto endemických želv ve volné přírodě je krajně nejistá. Krokodýlí Zoo Praha chová početnou skupinu, samci a samice jsou nepříbuzní, budoucí odchovy by rovněž měly směřovat do dalších evropských zoologických zahrad.

Techniky chovu dravců

JAN HANEL

Zoo Liberec

Ve 20. století byli dravci velmi silně pronásledováni a cíleně zabíjeni. Dokonce se vyplácelo i zástřelné. Dalším obrovským problémem bylo obecné používání DDT, které se v tělech dravců – vrcholových predátorech - dlouhodobě ukládalo. Oba problémy vedly k výraznému poklesu populací mnoha druhů dravců po celém světě. V 70. letech byla založena organizace „Peregrine fund“, která následně výrazně pomohla zachránit populaci sokola stěhovavého (*Falco peregrinus*) v USA. Tuto organizaci tehdy založili osvícení sokolníci. Následně vydali zásadní publikaci „Falcon propagation manual“, kde jsou podrobně popsány různé metody odchovu dravců v lidské péči (např. jak má vypadat k chovu vhodná voliéra, jak se sestavují chovné páry, umělá inkubace vajec, umělá inseminace atd.). Peregrine fund funguje dodnes a za více než 50 let existence výrazně přispěl k záchraně mnoha druhů dravců po celém světě. V současné době se například intenzivně věnuje řešení krize supů v Africe. Mnoho zoologických zahrad (včetně mé mateřské zoo Liberec) s úspěchem využívá zmíněných technik chovu dravců k přímé záchraně mnoha druhů dravců.

Manažerem vlastní populace aneb zázraky na počkání

PETR SUVOROV

Zoo Brno a stanice zájmových činností

Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií (dále jen „EAZA“) v současné době prioritizuje druhy živočichů, na jejichž chov v zajetí by měl být kladen patřičný důraz. Za tímto účelem zavádí regionální plány kolekcí a dlouhodobé plány managementu chovu *ex situ*, které by měly zoologickým zahradám pomoci při tvorbě jejich vlastních koncepcí s ohledem na význam druhu pro další zachování celosvětové biodiverzity.

Zavádění nových chovných programů (tzv. EEP) může mít různé záměry, mezi které patří (i) zásobní populace ohroženého druhu pro případnou repatriaci, (ii) udržet modelový druh pro druh ohrožený, který v zajetí ještě není, ale být může, (iii) udržet druh vhodný pro vzdělávání, ať už jako reprezentant ohrožené skupiny, nebo jako vhodný vlajkový druh k vzdělávání o ohrožených ekosystémech či biotopech, nebo naopak (iv) cíleně utlumit chov daného druhu, například z důvodu jeho invazivního potenciálu v daném klimatickém pásu či na daném kontinentu.

Cílený management by měl do budoucna hlídat dodržování optimálního welfare, které může obsahovat například správné vytváření chovných párů či skupin, úpravy nabízeného potravního spektra směrem k optimální tělesné kondici,

dodávání správných typů behaviorálních podnětů (tzv. enrichment), které umožní rozvíjení přirozených životních projevů či udržení genetické pestrosti populace daného druhu *ex situ*. Dále by měl zohlednit nosnou kapacitu prostředí zoologických zahrad a podle toho nastavit limity reprodukce.

Mnoho programů čelí v současné době různým typům krize – některé se potýkají s přebytky neumístitelných mláďat, u jiných je populace v zoologických zahradách z hlediska genetiky naopak závislá na spolupráci se soukromým sektorem. Na rozdíl od solitérních, nebo polygamních druhů jsou některé typy limitované reprodukce v rozporu s welfare pro mnohé druhy monogamních živočichů a tento typ managementu může do budoucna poškodit schopnost jejich parentální péče. Cílem EAZA je tedy optimalizovat strategii, kterou budou jednotlivé programy individuálně preferovat, s ohledem na vlastnosti konkrétního programového druhu.

Galapágy, aneb není všechno zlato, co se třpytí

LIBOR KOPEČNÝ

Krokodýlí Zoo Praha

Souostroví Galapágy, jednu z provincií Ekvádoru, si představujeme jako ráj zvířat. Částečně tomu i tak je, naprostá většina zde žijících živočichů, unikátních a často endemických, zde nachází bezpečné útočiště. Nebylo tomu tak vždy. Málo se ví, že v polovině dvacátého století zde byla trestanecká kolonie, významná část zde vězněných byli vězni političtí, i zcela zbytečná manuální práce byla součástí jejich trestů. V roce 1959 na Galapážském souostroví vznikl národní park a začala postupná náprava škod, které zde člověk v uplynulých stoletích napáchal. Celou řadu druhů, včetně zdejších ikonických velkých suchozemských želv, se podařilo zachránit. Návrat na původní počty bude patrně trvat ještě dalších 150 let. Zda se to podaří, ověří až následující generace lidí. Ne všechny druhy měly to štěstí a zmizely definitivně. Ani v současnosti není vše, jak má být a některé místní endemické druhy musí čelit i těžko pochopitelným protivenstvím ze strany některých místních obyvatel. Nezbývá než věřit, že se do budoucna začne blýskat na lepší časy.

Budoucnost chovu malých savců ve světle možné spolupráce "tradičních" zoologických zahrad a dalších subjektů

RICHARD VIDUNA

Zoologická zahrada Jihlava

V rámci struktury EAZA tagů jsou za malé savce považováni tzv. afričtí malí savci (*Afrosoricida*, *Macroscelidea*, *Tubulidentata*, *Hyracoidea*), letouni, tzv. hmyzožraví malí savci (*Erinaceomorpha*, *Soricomorpha*, *Scandentia*), hlodavci, chudozubí a luskouni. Už jen hlodavci a letouni zahrnují více než polovinu v současnosti známých savčích taxonů.

Přesto si otevřeně přiznejme, že se rozhodně nejedná o zvířata v zoologických zahradách nejvyhledávanější, s výjimkou aktuálně stále trvající „kapybarománie“. Přesto existují výjimky a pestré kolekce malých savců v Zoo Plzeň, Praha a Jihlava či v německých Zoo Frankfurt, Schönebeck a Riesa jsou bezpochyby fascinující. Ovšem kapacita našich chovatelských zařízení je samozřejmě omezená a mluvíme o zvířatech často krátkověkých, žijících ve skupinách, s rychlou generační obměnou. Proto je širší spolupráce vždy značným přínosem. Řada kvalitních soukromých chovatelů či zooparků dokáže takovýmto zvířatům poměrně lehce zajistit velice kvalitní podmínky a cíleně se zaměřit na péči o ně. Vždy je samozřejmě třeba zodpovědně a objektivně posoudit každý jednotlivý případ.

Krásným, dlouhodobě fungujícím příkladem takového propojení je BAG Kleinsäuger, sdružení převážně německy hovořících kolegů, ve kterém jsou zapojeni jak chovatelé, kurátoři a ředitelé různých zoologických zařízení, tak soukromí chovatelé a další „hobbíci“. Pravidelná setkání členů pořádaná alespoň dvakrát ročně v různých evropských zoologických zahradách doplňuje třikrát ročně velmi kvalitní časopis *Eliomys*, který sdružení vydává vlastním nákladem. Ten obsahuje zejména podrobné chovatelské návody a doporučení, dále detailní popisy jednotlivých taxonů či taxonomických skupin, ale i překlady nejnovějších vědeckých článků a studií či podrobné zprávy z cest za zvířaty. Každoročně je také zveřejňován přehled zvířat držených členy sdružení a čtvrtletně i nabídkový/poptávkový list.

Člověk neobeznámený s touto strukturou navíc mezi malé savce zahrnuje i vačnatce, menší primáty či drobné šelmy, u kterých se situace obvykle nijak dramaticky neliší...

30 let zkušeností spolupráce s nejen privátními chovateli v ČR a SR na chovu primátů

JITKA VOKURKOVÁ ¹⁾, LENKA VÁCLAVOVÁ ²⁾

1) Zoologická zahrada Olomouc, 2) Zoologická a botanická zahrada města Plzně

Spolupráce se soukromými chovateli byla před třemi desetiletími možná a snadno proveditelná. Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií EAZA nestanovovala pro většinu druhů primátů žádná omezení. Nejžádanějšími druhy pro chov v privátních zařízeních byli a stále jsou novosvětští primáti, jsou atraktivní, dobře se množí a pro svoji malou velikost mají dosažitelné nároky na ubikace. V průběhu let většina druhů primátů začala mít koordinované chovy v rámci evropského chovného programu EEP. Nakládání s koordinovaným druhem je značně omezeno a spolupráce je možná jen v rámci EAZA institucí a po schválení koordinátorem chovu, spolupráce s NonEAZA institucemi je možná jen za určitých podmínek, ale spolupráce s privátními chovateli je téměř vyloučena. V současné době jsou primáti jednou z nejlídanějších skupin zvířat chovaných v zoologických zahradách, podmínky pro jejich chov se neustále mění a zpřísňují a s restrikcemi zároveň přichází nové výzvy. Tou nejstěžejnější výzvou do budoucna je tak vhodný management chovu v rámci kompletních evropských populací primátů.

Chovatelé kočkovitých šelem a jejich spolupráce

DOROTA GREMLICOVÁ

Zoo Liberec

V Evropské asociaci zoo a akvárií (EAZA) se chovem kočkovitých šelem po metodické stránce zabývá odborná skupina Felid Taxon Advisory Group (TAG), která v roce 2023 publikovala dokument představující plán managementu populací v EAZA v nejbližších letech (RCP). Pro druhy ze skupiny velkých koček (Pantherinae) bylo schváleno 13 mezinárodních záchovných programů (EEP) a pro druhy ze skupiny malých koček (Felinae) 15 EEP. Pokud členské instituce EAZA chovají druhy, pro které je veden program, stávají se automaticky jeho součástí a musí dodržovat jak obecná pravidla tak druhově specifická doporučení vydávaná koordinátorem programu a druhovou komisí (Species Committee). Instituce mimo EAZA a soukromí chovatelé se mohou do EEP zapojit a zvířata z nich získat v případě, že jsou schopní a ochotní se těmito pravidly a doporučeními také řídit.

Velké kočky jsou mimořádně charizmatické pro laickou veřejnost a jejich ochraně je věnována významně větší pozornost jak *in situ* tak *ex situ* než ochraně malých koček (podle IUCN SSC Cat Specialist Group je ze zdrojů na ochranu kočkovitých šelem věnováno na ochranu malých koček méně než 1 %). Ze strany členských institucí EAZA je proto zájem především o spolupráci se zoologickými zahradami mimo asociaci a soukromými chovateli, kteří se věnují malým kočkám, některá taková chovatelská zařízení spolupracují s EAZA dlouhodobě a jsou velmi

úspěšnými chovateli. Spolupráce na chovu velkých koček je vzácnější a komplikovaná spíše negativními zkušenostmi s evropskými subjekty mimo asociaci. Na meziregionální úrovni probíhá v chovu velkých i malých koček spolupráce mezi asociacemi (př. pro tygry sumaterské (*Panthera tigris sumatrae*) je vedena mezinárodní plemenná kniha, jejich chov je koordinován celosvětově a dochází k přesunům zvířat například mezi EAZA EEP a australskou Asociací zoo a akvárií (ZAA)).

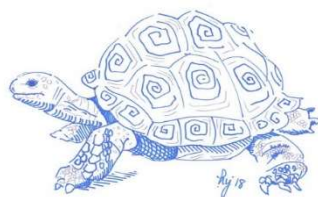
Různé pohledy na stejné paroháče - (ne)spolupráce při chovu vzácných jelenovitých

JAN PLUHÁČEK

Zoologická zahrada Olomouc

Katedra biologie a ekologie, Přírodovědecká fakulta, Ostravská univerzita
Oddělení etologie, Výzkumný ústav živočišné výroby, Praha – Uhřetěves

Soukromý sektor v chovu jelenovitých představuje velmi významnou chovatelskou základnu. V Evropě je zhruba 10 000 chovatelů, kteří chovají 280 000 kusů jelenovitých. Tuto základnu by bylo možné teoreticky využít i pro chov vzácných druhů spravovaných EEP programy. EEP programů pro jelenovité je celkem 15, přičemž dalších 12 druhů je chováno a monitorováno TAGem. Populace mnoha těchto druhů v Evropě jsou žalostně malé, a ačkoliv se řada z nich dobře množí, naráží na problém v podobě nedostatku chovatelů. Sám vedu dvě jelení EEP a v minulosti jsem koordinoval třetí jelení program, přičemž mé dosavadní zkušenosti spolupráce se soukromým sektorem jsou spíše negativní. Řada soukromých subjektů, poté co získala zvířata, přestala zcela komunikovat a osud daných zvířat je neznámý. Pokud již někdo mimo EAZu dobře spolupracuje na jelením EEP, pak se nejčastěji jedná o zoologickou zahradu, která není členem EAZy. Hlavní příčinou špatné spolupráce se soukromými subjekty jsou zřejmě různé cíle chovů v zoo a u soukromých subjektů. Zatímco pro zoologické zahrady je zásadní chov čistých taxonů v zájmu ochrany biodiverzity, soukromí chovatelé jelenovitých se zaměřují na zvěřinu a paroží.

Název: **Spolupráce zoo se soukromými chovateli**

Editor: Ing. Silvie Ucová

Kontakt: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
oddělení speciálních agend druhové ochrany
Kaplanova 1931/1
148 00 Praha 11 – Chodov
email:cites@nature.cz

Fotografie: Jana Hrdá (fotky ze semináře)

Vydala AOPK ČR v roce 2024 pouze v elektronické formě.
volně ke stažení na www.nature.cz